

Sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten liikkumista tukevien palvelujen soveltamisohje 1.10.2025

Elämänkaarilautakunta 27.08.2025 § 38
9266/00.01.01/2025

Valmistelija ikäihmisten asiakasohjaus, lähijohtaja Tanja Sillanpää, puh. 050 302 6980, tanja.sillanpaa@omahame.fi
vammaispalvelut, palvelupäällikkö Kati Sihvonen, puh. 040 702 5221, kati.sihvonen@omahame.fi

Selostus

Tausta

Hyvinvointialueella on lakisääteinen velvollisuus järjestää alueensa asukkaille sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) että vammaispalvelulain (675/2023) mukaisia liikkumisen tuen palveluja. Sosiaalihuoltolain mukaiset liikkumisen tuen palvelut kuuluvat hyvinvointialueen yleisen järjestämisvelvollisuuden piiriin, jolloin hyvinvointialueella on harkintavaltaa sen suhteen, missä laajuudessa se palveluja järjestää ja miten paljon määrärahoja se niihin kohdentaa. Vammaispalvelulain mukainen liikkumisen tuki kuuluu puolestaan hyvinvointialueen erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin, jolloin palvelun saamisen edellytykset täyttävällä henkilöllä on subjektiivinen oikeus saada kyseisiä palveluja määrärahatilanteesta riippumatta.

Hyvinvointialueen soveltamisohje on laadittu määrittämään edellä mainittujen palvelujen myöntämistä, toteuttamista ja käyttämistä koskevat käytännöt. Soveltamisohjeet on laadittu turvaamaan asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu hyvinvointialueella ja tukemaan liikkumisen tukeen liittyvää päätöksentekoa.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen soveltamisohje sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisille liikkumisen tuen palveluille on ollut voimassa 1.2.2024 lukien. Vammaispalvelulainsäädännön uudistuksen takia soveltamisohjetta tulee päivittää, sillä 1.1.2025 voimaan astunut uusi vammaispalvelulaki sisältää muutoksia liikkumisen tuen palveluun. Vammaislainsäädännön uudistumisella on vaikutusta myös sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen järjestämiseen.

Uusi soveltamisohje on valmisteltu yhteistyössä vammaispalvelujen ja ikäihmisten asiakasohjauksen tulosalueiden kesken, kuten aiempikin ohje. Ohjetta laadittaessa on huomioitu tarkoin voimassa oleva lainsäädäntö, uuden lainsäädännön valmisteluaineisto ja soveltamista ohjaava oikeuskäytäntö.

Sosiaalihuoltolain mukaisten liikkumisen tuen palvelujen osalta varsinaiseen soveltamisohjeeseen kohdentuvat muutokset ovat vähäisiä. Sen sijaan soveltamisohjeen liitteessä 1 on esitelty sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumista tukevan palvelun tulo- ja varallisuusharkinnan rajat. Tulo- ja varallisuusharkinnan muutosehdotuksia esitetään Ikäihmisten palveluiden myöntämisen perusteet 1.10.2025 alkaen tässä kokouksessa kyseisen pykälän yhteydessä.

Merkittävämmät soveltamisohjeen muutokset koskevat vammaispalvelulain mukaista liikkumisen tukea. Käsitteiden ja sisällöllisten muutosten lisäksi

ohjeen lukujen, kappaleiden ja tekstin järjestykseen on tehty joitakin muutoksia. Sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelumatkojen käyttämiseen, mahdollisiin erityisoikeuksiin (saattajapalvelu, invataksioikeus, yksinmatkustusoikeus, vakiotaksioikeus) tai asiakasmaksuihin ei ole tullut muutoksia.

Ohje on käsitelty vammaisneuvoston valitsemien edustajien tapaamisessa 3.6.2025, minkä lisäksi neuvoston jäsenillä oli mahdollisuus kommentoida laadittua ohjetta. Vammaisneuvoston näkemys on otettu huomioon ohjetta laadittaessa.

Muutokset aikaisempaan soveltamisohjeeseen

Sosiaalihuoltolain mukaisten liikkumista tukevien palvelujen myöntäminen

- Luvusta 2.2.2 Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu on poistettu seuraava maininta: ”Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu kohdistetaan erityisesti sellaisille asiakkaille, jotka eivät ole oikeutettuja vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun”. Uusi vammaislainsäädäntö korostaa sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen ensisijaisuutta suhteessa vammaispalvelulain mukaisiin erityispalveluihin myös vammaisten henkilöiden palveluina silloin, kun ne ovat vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu on ensisijainen suhteessa vammaispalvelulain mukaiseen liikkumisen tukeen, ei toisin päin.
- Lukuun 2.2.2.2 Sosiaalihuoltolain perusteella myönnettävien matkojen määrä on lisätty seuraava kohta: ”Jos asiakkaalla on tarve saada apua peseytymiseensä kotihoidon toimesta kodin ulkopuolisessa toimintayksikössä, voidaan kuljetuspalvelumatkoja myöntää enintään kuusitoista (16) yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, jos sosiaalihuoltolain liikkumista tukevan palvelun myöntämisperusteet muutoinkin täyttyvät”. Muutos johtuu peseytymispalvelujen uudelleen organisoimisesta osana kotihoitoa. (AH 9.12.2024 §473)

Vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen myöntäminen

- Uusi vammaispalvelulaki (675/2023) korostaa aiempaa vahvemmin vammaispalveluja erityispalveluina ja painottaa vammaispalvelulain mukaisten palvelujen toissijaisuutta suhteessa ensisijaisen lainsäädännön mukaisiin palveluihin, kuten sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin.
- Uuden vammaispalvelulain 28 §:n mukainen liikkumisen tuki vastaa vanhan vammaispalvelulain (380/1987) 8 §:n ja vammaispalveluasetuksen 4 §:n mukaista kuljetuspalvelua, mutta sen toteuttamistapoihin ja alueelliseen laajuuteen on tullut muutoksia, jotka on huomioitu soveltamisohjeessa. Lisäksi käsitteistö on osin uudistunut.
- Vanhassa vammaispalvelulaissa liikkumisen tuen toteutustapana oli taksikyydein toteutettava kuljetuspalvelu ja siihen tarvittaessa liittyvä saattajapalvelu, mutta uudessa vammaispalvelulaissa liikkumisen tuen toteutustapoja on useita, joista osa on lakisääteisiä, osa hyvinvointialueen harkintavallassa.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueella ovat käytössä vammaispalvelulain 29 §:n mukaisista toteutustavoista seuraavat:

- 1) kuljetuspalvelu
- 2) saattajapalvelu osana kuljetuspalvelua
- 3) henkilökohtainen apu
- 4) taloudellisen tuen myöntäminen auton tai muun soveltuvan kulkuneuvon hankintaan (vammaispalvelulaki 32 §)
- 5) tarvittaessa yksilöllisesti arvioitu muu soveltuva tapa, esimerkiksi valmennuksen (vammaispalvelulaki 7 §) myöntäminen julkisen liikenteen käytön harjoitteluun.

Toistaiseksi Kanta-Hämeen hyvinvointialueella ei ole käytössä liikkumisen tuen toteutustapaa, jossa vammaiselle henkilölle annetaan käyttöön auto tai muu kulkuneuvo, mutta sitä selvitetään tarvittaessa. Liikkumisen tuki voidaan toteuttaa myös useamman toteuttamistavan yhdistelmänä.

- Uudessa vammaispalvelulaissa opiskelu- ja työmatkojen alueellinen ja määrällinen määrittely pysyvät käytännössä ennallaan. Sen sijaan muutoksia on tullut muun tavanomaisen elämän matkojen (vapaa-ajan matkat) käyttöön ja niiden alueellisen laajuuden määrittelyyn:
 - Uusi laki mahdollistaa matkojen jaksottamisen yhden kuukauden sijaan enintään vuoden pituiselle jaksolle, mikä joustavoittaa matkojen käyttöä yksilöllisen tarpeen mukaan esim. vuodenaikojen tai kausiharrastusten mukaan. Jaksottamista tulee erikseen hakea.
 - Vanhan lain mukaisessa kuljetuspalvelussa asiakkaan matkustusalueena olivat oman asuinkunnan lisäksi naapurikunnat. Uuden lain mukaan matkustusalue määritellään kullekin asiakkaalle hänen yksilöllisten liikkumistarpeidensa mukaisesti. Vapaa-ajan matkoja voi tehdä oman asuinkunnan alueella, oman asuinkunnan ja toiminnallisten lähikuntien välillä sekä oman asuinkunnan ja oman elämän kannalta merkittävien kuntien välillä. Matkojen tulee olla kohtuullisia jokapäiväiseen elämään kuuluvia matkoja sekä tarpeellisia ja välttämättömiä.

Toiminnallisella lähikunnalla tarkoitetaan lähintä mahdollista kuntaa, josta vammaisen henkilön tarvitsema palvelu on saatavissa. Toiminnallisen lähikunnan määrittelyyn vaikuttaa se, kuinka ihmiset yleensä alueella liikkuvat ja missä he asioivat sekä se, kuinka erilaisia palveluita on saatavissa.

Oman elämän kannalta merkittävällä kunnalla tarkoitetaan kuntaa, jossa vammaisella henkilöllä on tarve käydä toistuvasti perhe- tai ystävyys-suhteen, vapaa-ajan asunnon tai muun vastaavan syyn vuoksi. Silloin, kun on kyse vammaisen henkilön elämän kannalta merkittävään kuntaan tehtävästä matkasta, matkan pituus (kustannusten kohtuullisuus) voidaan huomioida myönnettävien matkojen määrässä. Tällöin voidaan myös edellyttää, että vammaisen henkilö käyttää osaan matkaa esteetöntä julkista joukkoliikennettä.

- Uuden vammaispalvelulain mukaan on mahdollista toteuttaa liikkumisen tuki joko kokonaan tai osittain siten, että matkojen määrä ja matkustusalueen laajuus perustuu matkojen määrän ja määriteltujen matkustusalueiden sijaan euromäärään tai

kilometri- ja euromäärään. Kanta-Hämeen hyvinvointialueella ei toistaiseksi ole käytössä euro- tai kilometri- ja euromäärään perustuvaa toteutustapaa, mutta sen järjestämismahdollisuuksia selvitetään.

Kustannusvaikutukset

Soveltamisohjeen muutos itsessään ei aiheuta kustannusvaikutuksia. Vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen palvelujen saamisen kriteerit eivät myöskään ole merkittävällä tavalla muuttuneet. Kustannusvaikutuksista on vaikea antaa arviota, sillä uuden vammaispalvelulain laatiminen on ollut monivaiheinen prosessi, joka edelleen on kesken (hallituksen esitys vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta on menossa eduskunnan käsiteltäväksi syksyllä 2025). Yhtäältä vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen kustannukset voivat kasvaa matkustusalueiden yksilöllisen määrittelyn myötä, toisaalta on mahdollista, että iäkkäiden asiakkaiden määrä vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen saajina hieman vähenee sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen ensisijaisuuden painottuessa entistä enemmän (HE 122/2024).

Sosiaalihuoltolain mukaisen liikkumisen tuen saajia oli Kanta-Hämeen hyvinvointialueella vuoden 2024 aikana yhteensä 987. Kustannukset olivat yhteensä 251 828 euroa.

Vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun saajia oli Kanta-Hämeen hyvinvointialueella vuoden 2024 aikana yhteensä 1788. Kustannukset olivat 3,4 miljoonaa euroa.

Muuta huomioitavaa

Sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen käyttäjän ohje päivitetään vastaamaan uutta soveltamisohjetta.

Soveltamisohjeen on tarkoitus tulla voimaan 1.10.2025. Uuden vammaispalvelulain säännöstöä on noudatettu uusissa palvelupäätöksissä jo 1.1.2025 alkaen.

Tiedotamme asiakkaille uudesta soveltamisohjeesta verkkosivuillamme.

Sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten liikkumista tukevien palvelujen soveltamisohje 1.10.2025 liitteineen on liitteenä.

**Toimialajohtajan/
perhe-, sosiaali- ja
vammaispalvelut**

Elämäнкаarilautakunta päättää

1. hyväksyä omalta osaltaan sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten liikkumista tukevien palvelujen soveltamisohjeen.

2. esittää aluehallitukselle, että se hyväksyy sosiaalihuoltolain ja vammaispalvelulain mukaisten liikkumista tukevien palvelujen soveltamisohjeen 1.10.2025 alkaen.

Päätös	Elämäntoimintalautakunta hyväksyi päätösesityksen. Kokouksessa asiantuntijoina paikalla olivat vammaispalvelujen tulosaluejohtaja Johanna Pulkkinen, vammaispalveluiden palvelupäällikkö Kati Sihvonen ja ikäihmisten asiakasohjauksen lähihoitaja Tanja Sillanpää. Tanja Sillanpää poistui tämän asian käsittelyn jälkeen.
Täytäntöönpano	Päätösesitys/aluehallitus
Muutoksenhaku	Ei muutoksenhakuoikeutta